

فلسفهٔ زبان

مدخلی معاصر

ویلیام لایکن

مترجمان: مهدی اخوان و مهدی رزاقی

۱۳۹۹

سرشناسه: لایکن، ویلیام جی.، ۱۹۴۵ - Lycan, William G.
عنوان و نام پدیدآور: فلسفه زبان؛ مدخلی معاصر / ویلیام لایکن؛ مترجمان: مهدی اخوان و مهدی رزاقی.
مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: بیست و یک، ۲۱۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۶-۸۲۲-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: Philosophy of Language: A Contemporary Introduction, 2nd ed., c 2008.

عنوان دیگر: درآمدی بر فلسفه زبان.

موضوع: زبان -- فلسفه

موضوع: Language and Languages -- Philosophy

شناسه افزوده: رزاقی کلشانی، مهدی، ۱۳۵۴ - ، مترجم

شناسه افزوده: اخوان، مهدی، ۱۳۵۶ - ، مترجم

شناسه افزوده: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

شناسه افزوده: Elmi - Farhangi Publishing Co

رده بندی کنگره: ۱۳۹۸ ۲۵۴/۲۱۰۶

رده بندی دیویی: ۴۰۱

شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۷۰۹۵۸

فلسفه زبان

مدخلی معاصر

نویسنده: ویلیام لایکن

مترجمان: مهدی اخوان و مهدی رزاقی

چاپ نخست: ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه

حق چاپ محفوظ است.

انتشارات
علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، چهارراه حقانی (جهان کودک)، کوچه کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷ - ۱۵۸۷۵؛ تلفن اداره مرکزی:

۸۸۸۸۰۷۰ - ۸۸۷۷۴۵۶۹؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲؛ تلفن مرکز پخش: ۸۸۸۸۰۱۵۲؛ فکس: ۸۸۸۸۰۱۵۱

آدرس اینترنتی: www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir

وبسایت فروش آنلاین: www.elmifarhangi.com

فروشگاه مرکزی (پرندۀ آبی): خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، بین بلوار گلشهر و ناهید، کوچه گلفام،

پلاک ۷۲؛ تلفن: ۲۲۰۲۴۱۴۰-۳

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، رویه روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶ - ۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۶۶۴۰۰۷۸۶

فروشگاه دو: میدان هفت تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛

تلفن: ۸۸۳۴۳۸۰۶-۷

فهرست مطالب

یازده	سخنی در باب کتاب و ترجمه
پانزده	پیش‌گفتار [مؤلف]
نوزده	سپاسگزاری
بیست‌ویک	سپاسگزاری برای ویراست دوم

۱	فصل اول: درآمد: معنا و ارجاع
۱	نگاه کلی
۲	معنا و فهم
۴	نظریه ارجاعی
۱۰	جمع‌بندی
۱۰	پرسش‌ها
۱۰	برای مطالعه بیشتر

بخش اول: ارجاع و ارجاع دادن

۱۵	فصل دوم: وصف‌های معین
۱۵	نگاه کلی
۱۷	الفاظ جزئی

۲۱	مسئله جایگزینی
۲۲	نظریه وصف‌های راسل
۳۰	جایگزینی
۳۳	ایرادهای نظریه راسل
۵۳	جمع‌بندی
۵۴	پرسش‌ها
۵۵	برای مطالعه بیشتر

۵۷	فصل سوم: اسامی خاص: نظریه وصفی
۵۷	نگاه کلی
۶۱	معمای فرگه
۶۳	ادعای راسل درباره [وصف بودن] نام‌ها
۶۷	نقدهای آغازین
۷۰	نظریه خوشه‌ای سِرل
۷۲	نقد کریپکی
۸۰	جمع‌بندی
۸۰	پرسش‌ها
۸۱	برای مطالعه بیشتر

۸۳	فصل چهارم: اسامی خاص: ارجاع مستقیم و نظریه علی - تاریخی
۸۳	نگاه کلی
۸۵	جهان‌های ممکن
۸۷	صلبیت و اسامی خاص
۹۱	ارجاع مستقیم
۱۰۰	نظریه علی - تاریخی
۱۰۵	مشکلات نظریه علی - تاریخی
۱۱۱	الفاظ [دال بر] انواع طبیعی و «زمین همزاد»

۱۱۵	جمع‌بندی
۱۱۶	پرسش‌ها
۱۱۷	برای مطالعه بیشتر

بخش دوم: نظریه‌های معنا

۱۲۱	فصل پنجم: نظریه‌های سنتی معنا
۱۲۱	نگاه کلی
۱۲۴	نظریه‌های تصویری
۱۲۸	نظریه گزاره‌ای
۱۳۹	جمع‌بندی
۱۳۹	پرسش‌ها
۱۴۰	برای مطالعه بیشتر

۱۴۱	فصل ششم: نظریه‌های «کاربرد»
۱۴۱	نگاه کلی
۱۴۴	«کاربرد» به معنایی تقریباً ویتگنشتاینی
۱۴۹	نقد‌ها و برخی پاسخ‌ها
۱۵۶	استنتاج‌گرایی
۱۵۸	جمع‌بندی
۱۵۹	پرسش‌ها
۱۵۹	برای مطالعه بیشتر

۱۶۱	فصل هفتم: نظریه‌های روان‌شناختی: برنامه گرایس
۱۶۱	نگاه کلی
۱۶۲	ایده اصلی گرایس
۱۶۵	معنای مورد نظر گوینده [مُراد گوینده]
۱۷۳	معنای جمله

۱۸۱	جمع‌بندی
۱۸۱	پرسش‌ها
۱۸۲	برای مطالعه بیشتر

۱۸۳	فصل هشتم: تحقیق‌گرایی
۱۸۳	نگاه کلی
۱۸۴	انگیزه‌های نظریه تحقیق‌گرایی
۱۸۸	پاره‌ای از نقدها
۱۹۷	معضل اصلی
۱۹۹	دو مبحث کوانینی
۲۰۲	جمع‌بندی
۲۰۲	پرسش‌ها
۲۰۳	برای مطالعه بیشتر

۲۰۵	فصل نهم: نظریه‌های شرط صدق: برنامه دیویدسن
۲۰۵	نگاه کلی
۲۰۶	شرایط صدق
۲۱۶	زبان‌های طبیعی معرف صدق
۲۲۱	نقدهای روایت دیویدسنی
۲۳۲	جمع‌بندی
۲۳۳	پرسش‌ها
۲۳۴	منابعی برای مطالعه بیشتر

۲۳۷	فصل دهم: نظریه‌های شرط صدق: جهان‌های ممکن و معناشناسی مفهومی
۲۳۷	نگاه کلی
۲۳۸	بازاندیشی در باب شرایط صدق
۲۴۴	مزایای دیدگاه دیویدسن

۲۴۷	سایر نقدها
۲۵۱	جمع‌بندی
۲۵۱	پرسش‌ها
۲۵۱	برای مطالعه بیشتر

بخش سوم: کاربردشناسی و کنش‌گفتارها

۲۵۵	فصل یازدهم: کاربردشناسی
۲۵۵	نگاه کلی
۲۵۷	کاربردشناسی معنایی در مقابل کاربردشناسی کاربردی
۲۵۹	معضله نشانگری
۲۶۴	کار کاربردشناسی معنایی
۲۶۷	جمع‌بندی
۲۶۷	پرسش‌ها
۲۶۸	برای مطالعه بیشتر

۲۶۹	فصل دوازدهم: کنش‌گفتارها و بار بیان‌کنشی
۲۶۹	نگاه کلی
۲۷۰	انجام‌گرها
۲۸۰	نابجایی‌ها و قواعد قوام‌بخش
۲۸۴	معضله کوهن
۲۸۹	نظریه‌های بیان‌کنشی در باب معنا
۲۹۰	جمع‌بندی
۲۹۱	پرسش‌ها
۲۹۲	منابعی برای مطالعه بیشتر

۲۹۳	فصل سیزدهم: روابط ضمنی
۲۹۳	نگاه کلی

سخنی در باب کتاب و ترجمه

- مسئله‌های فلسفی وقتی آفتابی می‌شود که زبان به تعطیلات می‌رود.
- حد و مرزهای زبان حد و مرزهای جهان ما هستند.
- فلسفه نیردی است بر ضد افسون شدن عقل ما به دست زبان (ویتگنشتاین)

یکم

کتاب فلسفه زبان لایکن نخستین کتاب فلسفی انگلیسی بود که در نمایشگاهی در دانشگاه صنعتی شریف در دی‌ماه ۱۳۷۹ خریدم. چند ماه بعد مطلع شدم دوست و همکلاس دوره کارشناسی ارشد منطق، مهدی رزاقی، مشغول ترجمه آن است و من هم که مشتاق مطالعه آن بودم دست‌نویس‌های ترجمه او را گرفتم و به همراه متن اصلی مطالعه کردم، اما ترجمه او فقط تا اواخر فصل ششم پیش رفته بود. پس از سال‌ها وقتی سراغ ترجمه را از او گرفتم، از بی‌رغبتی‌اش برای ادامه و اتمام آن گفتم. بنابراین از او خواستم که شریک ترجمانی او شوم و کار را به اتمام رسانم. در اثنای کار متوجه شدم مؤلف ویراست جدیدی در سال ۲۰۰۸ عرضه کرده است و این را به اطلاع دوستم رساندم و هر

دو تمام تغییرات را اعمال کردیم و اما دریغ که سهم من از این ترجمه سال‌ها به طول کشید و حالا آفتاب آن از بام نشر برآمده است. اما در طی این سال‌ها دو ترجمه دیگر از این کتاب به فارسی درآمد که نقد آن دو در شماره سوم خبرنامه انجمن منطق ایران آمده است.^۱ اما مترجم حاضر در ویراست نهایی ترجمه خود یکی از آن ترجمه‌ها را که اعتبار و جاهت و البته احترام لازم را دارد، یعنی ترجمه جناب آقای میثم محمدامینی، کنار دست و پیش چشم خود داشت و از باب مشق ترجمه در معادل‌های پیشنهادی آن مذاقه و از برخی از آن‌ها نیز استفاده می‌کرد؛ اما در موارد بسیاری هم سعی کرده است معادل‌های بهتر و متفاوت‌تر و گاه درست‌تری پیشنهاد کند. نمی‌دانم تعبیر «الفضل للمتقدم» به کدام ترجمه‌ها معطوف است؛ آن که زودتر شروع شده یا آن که زودتر منتشر شده است، اما مترجم حاضر به جهت استفاده‌هایی که از ترجمه جناب محمدامینی کرد، سپاسگزار ایشان است و قطعاً اگر کار ترجمه سال‌ها قبل‌تر از این ترجمه آغاز نشده بود، آن قدر ترجمه جناب ایشان معتبر بود که به ترجمه‌ای مجدد نیاز نباشد؛ اما هم به جهت مساعی فراوان، مترجمان هم در به دست دادن معادل‌هایی متفاوت و افزودن به گنجینه واژگان فلسفی فارسی، خصوصاً در عرصه نوپای فلسفه زبان، عرضه و نشر این ترجمه هم خالی از وجه، بل لطف نیست.

دوم

کتاب حاضر درس‌نامه‌ای است برای معرفی آرا و مسائل مهم و برجسته در فلسفه زبان معاصر. این کتاب ذیل مجموعه‌ای است با عنوان کلی

۱. ساجد طبیبی، «درباره دو ترجمه از یک کتاب»، خبرنامه انجمن منطق ایران، صص ۶-۳۰؛

«مدخل‌های معاصر راتلج در باب فلسفه» به سرویراستاری پل موزر^۱ از دانشگاه لویالای شیکاگو. ویرایش اول این کتاب در سال ۲۰۰۰ توسط انتشارات راتلج و هشت سال بعد، در سال ۲۰۰۸، پس از حکم و اصلاح و افزودن حدود پنجاه منبع منتشر شد. انتشارات راتلج در همین مجموعه به معرفی دیگر حوزه‌های فلسفی نیز پرداخته است.^۲

کتاب در چهار بخش و چهارده فصل تنظیم شده و ساختار هر فصل بدین شکل است که با مروری اجمالی بر مباحث آن فصل آغاز می‌کند و سپس به طرح مباحث مربوط می‌پردازد و در نهایت با برشمردن نکات مهم فصل در قالب جمع‌بندی، طرح برخی پرسش‌ها و ارائه منابعی برای مطالعه بیشتر پایان می‌یابد.

از آنجا که خود نویسنده هم از علامت کروش استفاده کرده است، مترجمان از علامت متفاوت «|م» برای افزوده‌های خود استفاده کردند.

1. Paul Moser

2. *Classical Modern Philosophy*: Jeffrey Tlumak

Classical Philosophy: Christopher Shields

Philosophy of Biology: Alex Rosenberg and Daniel W. McShea

Epistemology: Robert Audi

ترجمه این مجلد را علی‌اکبر احمدی افرمجانی انجام داده و انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی منتشر کرده است.

Ethics: Harry Gensler

این مجلد را مهدی اخوان ترجمه کرده و در سال ۱۳۹۰ از سوی انتشارات علمی و فرهنگی منتشر شد. ویراست سوم (۲۰۱۸) آن نیز در حال ترجمه و انتشار است.

Metaphysics: Michael J. Loux

این مجلد را یاسر پوراسماعیل و صالح افروغ ترجمه کرده‌اند و انتشارات حکمت آن را منتشر کرده است.

Philosophy of Art: Noël Carroll

Philosophy of Language: William G. Lycan

Philosophy of Mathematics: James R. Brown

Philosophy of Mind: John Heil

Philosophy of Religion: Keith E. Yandell

Philosophy of Science: Alex Rosenberg

دو ترجمه از این مجلد منتشر شده است.

Social and Political Philosophy: John Christman

Philosophy of Psychology: José Bermudez

سوم

ترجمه متون فلسفی به طور عام و مکتوبات فلسفه زبان به طور خاص دقت‌ها و نازک‌اندیشی‌های بسیاری لازم دارد، به ویژه وقتی هنوز مسیر این قلمرو طی نشده و بده‌بستان واژگانی در عرف خواننده - مترجمان جماعت فلسفی ما صورت نگرفته است.

تمایزهای ظریف و دقیق واژگان همچون intension و concept و sense (در فرگه)، میان implicature و entailment و implication، میان statement و proposition و sentence، هم در زبان اصلی و هم انتقال این تفکیک و تدقیق‌ها به زبان فارسی با ظرفیت‌های لغوی «موجود» آن کاری است کارستان. در پانوشت‌ها گاهی به نکات و دقایق انتخاب‌ها اشاره شده است. ولی اجمالاً اگر برخی معادل‌ها خواننده فارسی زبان را راضی نمی‌کند، لازم است آگاه باشد این انتخاب حاصل تلاش‌ها و مشاوره‌های بسیاری با اهل فلسفه و زبان بوده است و البته «لیس للانسان الا ما سعی».

چهارم

سپاسگزاری از دوستان دانشورم دکتر نصرالله موسویان که اصلاح نسخه پیش از چاپ را با همراهی و کمک دانش کم‌نظیر فلسفه زبانی او انجام داد، و دکتر ساجد طیبی، دکتر اسدالله فلاحتی و دکتر امیر زندمقدم به جهت نکاتی که تذکر دادند و بیش و پیش از همه، از یاسر پوراسماعیل عزیز که آخرین حکم و اصلاحات را با او ساعت‌ها در حال و هوای تحلیلی IPM به انتها رساندم و در مورد غالب معادل‌ها نظر یا امضای او را دخیل کردم، بر بنده فرض است. البته تمام قصور و تقصیرها بر ذمه بنده است.

ای خدا جان را تو بنما آن مقام کاندروبی حرف می‌روید کلام

مهدی اخوان / زمستان ۱۳۹۸

عضو هیئت علمی گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبائی